

भारतातील पश्चिम आणि पूर्व घाट

भारतातील दख्खनचे पठार हे मुख्य भूभागांपैकी एक आहे आणि भारताच्या भौतिकशास्त्रीय विभागांपैकी एक म्हणून त्याचा अभ्यास केला जातो. याच्या पश्चिमेला पश्चिम घाट आणि पूर्वेला पूर्व घाट आहे. हे घाट MPSC परीक्षेच्या भूगोलाच्या अभ्यासक्रमात महत्वाचा भाग बनवतात. तर पश्चिम घाट सह्याद्री नावाच्या अखंड पर्वत रांगा आहेत; पूर्व घाट या खंडित पर्वत रांगा आहेत. हा लेख MPSC साठी दोन्ही बदलच्या महत्वाच्या तथ्यांसह पश्चिम घाट विरुद्ध पूर्व घाट यांच्यातील फरकाचा उल्लेख करेल.

MPSC साठी पश्चिम घाट आणि पूर्व घाट बदल संबंधित तथ्ये

एमपीएससीसाठी पश्चिम घाटाविषयीची महत्वाची तथ्ये खालील तक्त्यामध्ये नमूद केली आहेत:

पश्चिम घाट

1. पश्चिम घाटांची वेगवेगळी स्थानिक नावे आहेत:

- महाराष्ट्रातील सह्याद्री
- कर्नाटक आणि तामिळनाडूमधील निलगिरी टेकड्या
- केरळमधील अनीमलाई हिल्स आणि वेलचीच्या टेकड्या

2. पश्चिम घाट ही पर्वतांची उंच आणि अखंड श्रेणी आहे

3. पश्चिम घाटाची सरासरी उंची सुमारे 1,500 मीटर आहे

4. पश्चिम घाट हा विविध द्वीपकल्पीय नद्यांचा उगम आहे

MPSC साठी पूर्व घाटाविषयी महत्वाची तथ्ये खालील तक्त्यामध्ये दिली आहेत:

पूर्व घाट

1. पूर्व घाट हा खंडित आणि कमी उंचीच्या पर्वतरांगा असलेला घाट आहे.
2. कृष्णा, कावेरी, महानदी, गोदावरी यांसारख्या नद्या पूर्वकडील घाटांची झीज करतात.
3. जावडी टेकड्या, पालकोंडा पर्वतरांगा, नल्लमला टेकड्या, महेंद्रगिरी टेकड्या पूर्व घाटातील काही महत्त्वाच्या डोंगराळ टेकड्या बनवतात.

पश्चिम घाट आणि पूर्व घाट यांच्यातील फरक

पश्चिम घाट

- पश्चिम घाट भारताच्या काही भागात सहयाद्री म्हणूनही ओळखला जातो.
- ते भारताच्या पश्चिम किनाऱ्याला समांतर धावतात.
- ते कोणत्याही मोठ्या खंडाशिवाय सतत चालू असल्याने, त्यांच्यामधून जाणे खूप कठीण आहे. संध्याच्या काळात प्रगत वाहतूक तंत्रज्ञानामुळे ही अडचण कमी झाली असली, तरी जुन्या काळी घाट पार करून विरुद्ध बाजूने जाणे हे निश्चितच मोठे काम होते.
- तथापि, पश्चिम घाटात भोर घाट, पाल घाट आणि थळ घाट यांसारखे पास आहेत, ज्यामुळे ते सतत चालू असूनही पश्चिम घाटातून प्रवास करणे शक्य होते.
- जरी बहुतेक द्वीपकल्पीय नद्या बंगालच्या उपसागरात वाहून जातात, त्यांचे मूळ ठिकाण पश्चिम घाट आहे.
- तुंगभद्रा, कृष्णा, गोदावरी या महत्त्वाच्या नद्यांचा उगमस्थान पश्चिम घाटात आहे.
- हे लक्षात घेतले पाहिजे की भारताच्या पश्चिम सीमेवर मान्सूनच्या पावसाच्या वितरणात भारताचे पश्चिम घाट खूप महत्त्वाची भूमिका बजावतात.
- यामुळे ओरोग्राफिक पाऊस पडतो. ज्यामुळे पर्वतांच्या वाऱ्याच्या बाजूने भरपूर पाऊस पडतो, तथापि, वळणाची बाजू कोरडी राहते.

- पश्चिम घाटातही सदाहरित जंगले आहेत, तथापि, तेथे घेतले जाणारे मुख्य पीक कॉफी आहे.
- अनैमुडी हे द्वीपकल्पीय पठाराचे सर्वोच्च शिखर आहे आणि ते पश्चिम घाटाच्या अनैमलाई टेकड्यांवर आहे.
- पश्चिम घाटातील सर्वोच्च शिखर अनैमुडी आहे आणि त्याची उंची 2695 मीटर किंवा 8842 फूट आहे. हे दक्षिण भारतातील एव्हरेस्ट म्हणून ओळखले जाते. अनैमुडी नावाचा अनुवाद हत्तीचे डोके असा होतो. हे केरळच्या एर्नाकुलम आणि इडुक्की जिल्ह्याच्या सीमेवर आहे.

पूर्व घाट

- पूर्वेकडील घाट भारताच्या पूर्व किनारपट्टीच्या मैदानाला समांतर धावतात.
- पश्चिम घाटाच्या विपरीत, ते निसर्गात विभक्त आहेत आणि बंगालच्या उपसागरात वाहून जाणाऱ्या नद्यांद्वारे त्यांचे विच्छेदन केले जाते. वर चर्चा केल्याप्रमाणे, यातील बहुतेक नद्यांचा उगम पश्चिम घाटात आहे.
- हे लक्षात घेतले पाहिजे की पूर्वेकडील घाटांची उंची पश्चिम घाटापेक्षा कमी आहे.

पूर्व घाटातील सर्वोच्च शिखर जिंधागड शिखर (1690 मीटर) आहे. याला अरमा कोंडा किंवा सीताम्मा कोंडा असेही म्हणतात.

- दोन्ही घाटातील सर्वोच्च शिखरांच्या उंचीच्या पातळीतील फरकाचीही तुलना करता येईल. पूर्व घाटातील जिंधाघराची लांबी 1690 मीटर आहे. यावरून दोन्ही घाटातील डोंगरांच्या उंचीच्या पातळीतील तफावतीची योग्य कल्पना येते.
- पूर्व घाटात उत्पादित होणारे मुख्य पीक तांदूळ आहे, जे या प्रदेशात राहणाऱ्या लोकांचे मुख्य अन्न देखील आहे.

भारताचे भौतिकशास्त्रीय विभाग

भारत हा एक समृद्ध आणि वैविध्यपूर्ण देश असल्याने त्याच्या भूस्वरूपातही वैविध्य आहे. भारताचा भूभाग विविध भौतिक विभागांमध्ये विभागला जाऊ शकतो जसे की:

1. ग्रेट हिमालय

2. उत्तरेकडील मैदाने
3. भारतीय वाळवंट
4. द्वीपकल्पीय पठार
5. किनारी मैदाने
6. बेट गट

byjusexamprep.com